

Ιστορία του Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού

Ενότητα 13: Το Ζήτημα των Πετρελαίων στη Μέση Ανατολή

Δημήτριος Σταματόπουλος

Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα

- 1. Η γέννηση της αμερικανικής βιομηχανίας πετρελαίου και η κίνηση της προς το εξωτερικό
- 2. Μια σειρά από εταιρίες κερδίζει τον έλεγχο της βιομηχανίας
- 3. Η πτώση του Mosadeq και ο θρίαμβος του καρτέλ πετρελαίου στις Η.Π.Α
- 4. Η επανάσταση του ΟΡΕC και οι συγκρούσεις μεταξύ Ιράκ και καρτέλ
- 5. Το 2ο και το 3ο σοκ και τα γεγονότα του 1987
- 6. Iran-Contra και Iraq: Η εκστρατεία των ΜΜΕ που οδήγησε την Αμερική στον πόλεμο
- 7. Υστερόγραφο

Κεφάλαιο 1

- 1859:Πενσυλβάνια(ΗΠΑ):1^η πετρελαιοπηγή
- Αρχικά το πετρέλαιο χρησιμοποιείται ως φάρμακο ή φωτιστικό
- Η αγορά σταδιακά επεκτείνεται με αποτέλεσμα βέβαια την τεράστια αύξηση της παραγωγής και την μείωση της τιμής
- Η «λύση» έρχεται από τον John D. Rockefeller ο οποίος αφού ήρθε σε ευνοϊκές συμφωνίες με τους σιδηροδρόμους καταφέρνει να συντρίψει τους αντιπάλους του και ιδρύει την Standard Oil Co.
- Η Standard γίνεται γρήγορα επικερδέστατη και ελέγχει τις τιμές στις Η.Π.Α. , γεγονός που προκαλεί μεγάλες αντιδράσεις στις τοπικές κυβερνήσεις.

- Εφόσον οι πολιτικές του Rockefeller είχαν εξουδετερώσει όλους τους αντιπάλους του, οι μόνοι ισχυροί ήταν οι τραπεζικοί οίκοι και είχαν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες για την είσοδο τους στην αγορά(οίκος Rothschild – Γαλλία)
- Οι Rothschilds έρχονται σε συμφωνία με την Royal Dutch/Shell για πώληση πετρελαίου στην Ασία
- Εντωμεταξύ: 1890's: Εφεύρεση μηχανής εσωτερικής καύσης-
>Αύξηση ενδιαφέροντος για πετρέλαιο

-
- Η.Π.Α: κυβερνητική επίθεση προς τη Standard (σχέδιο Ρούσβελτ – 1905)
  - Διάλυση εμπιστοσύνης προς την εταιρία(1911)
  - Διαμελισμός της Standard σε μικρότερες εταιρίες (σημαντικότερη η Standard Oil of New Jersey)

Αρχές του 20ου αιώνα

- Το πετρέλαιο αποκτά μεγάλη σημασία καθώς αρχίζουν να ενισχύονται οι στρατοί (αλλαγή καυσίμου στα πλοία: κάρβουνο -> πετρέλαιο)
- Μέση Ανατολή: Κανένα ενδιαφέρον για τους Ευρωπαίους ως τον Α' Παγκόσμιο
- Στροφή Γερμανίας στα εδάφη της Ο.Α (Ενδιαφέρον γερμανικών τραπεζών για πετρέλαιο -> συμφωνία με Royal Dutch -> δημιουργία Turkish Petroleum)
- Βρετανία: Πρόταση Τσώρτσιλ για είσοδο της κυβέρνησης στη βιομηχανία –ενδιαφέρον για Ιράν(φθηνό πετρέλαιο)
- Ίδρυση της Anglo-Persian Oil Company(APOC)

Α' Παγκόσμιος Πόλεμος

- Βρετανία: Επιχειρήσεις στη Μ. Ανατολή για πετρέλαιο.
- Μέχρι το 1917 το πετρέλαιο αρχίζει να εξαντλείται και στις δύο πλευρές (τον ρόλο της παροχής πετρελαίου είχε η Αμερική)
- Οι δυνάμεις συνειδητοποιούν τη σημαντικότητα του πετρελαίου και στρέφονται προς τη Μέση Ανατολή
- 1915: προσφορά του Deterning να γίνει η Royal Dutch/Shell βρετανική

Τέλος του Πολέμου

- Μετά το τέλος του πολέμου δημιουργούνται εντάσεις, όσον αφορά το πετρέλαιο μεταξύ Η.Π.Α. – Βρετανίας.
- Με την εμφάνιση της Oilfields Group ουσιαστικά στην περιοχή της Μ. Ανατολής δρουν 3 ελεγχόμενες από τη βρετανική κυβέρνηση εταιρίες (Anglo-Persian , Shell , Oilfields)
- Δεδομένης της αύξησης της ζήτησης(εξαιτίας του πετρελαιοκινητήρα) η Αμερική αντιδρά.
- Όντας η ισχυρότερη οικονομία οι Η.Π.Α. με πιέσεις προς τη Βρετανία καταφέρνουν τη δραστηριοποίηση 3 δικών τους εταιριών στην περιοχή (Standard of Jersey , Standard of New York{SOCONY} , Gulf Oil Co.)
- Η οικονομία των Η.Π.Α. αρχίζει να περιστρέφεται γύρω από το πετρέλαιο -> αλλαγή στάσης προς τις εταιρίες
- Η πετρελαιοβιομηχανία διεθνοποιείται
- 2 υπερδυνάμεις: Αμερική – Βρετανία

Κεφάλαιο 2

1930's

- Κυρίαρχη θέση:
- Jersey Standard
- Royal Dutch/Shell
- Anglo-Persian Oil Company
- Δεκαετία '20: Αύξηση παραγωγής->μείωση τιμών
- The Achnacarry Agreement: Συμφωνία των «ισχυρών» για πολιτική διατήρησης-σταθεροποίησης παραγωγής-τιμών
- ΗΠΑ: διπλό χτύπημα: α) οικονομική κρίση του 1929
β) ανακάλυψη κοιτάσματος στο ανατολικό Τέξας(μεγαλύτερο στις ΗΠΑ – 1931)

Η.Π.Α.

- Standard Oil : πρόταση σε ορισμένους κυβερνήτες για μείωση παραγωγής
- Οι μεγάλες εταιρίες συμφωνούν οι ανεξάρτητοι παραγωγοί διαφωνούν ->
    θέσπιση φόρων για πετρέλαιο του εξωτερικού (οι τιμές μένουν ψηλά)
- Η πολιτική αυτή ευνοεί τελικά τις μεγάλες εταιρίες καθώς μπόρεσαν να αγοράζουν εύκολα εκτάσεις στο εξωτερικό
- Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον σχηματισμό παγκόσμιου καρτέλ από τις πανίσχυρες πλέον εταιρίες (Οι 7 Αδελφές)

The Seven Sisters

- Standard Oil of New Jersey (Exxon)
- Royal Dutch/Shell
- Anglo-Persian Oil co. (British Petroleum)
- Socony-Vacuum (Mobil)
- Gulf Oil
- Standard Oil of California (Chevron)
- Texas Co. (Texaco)

Μέση Ανατολή

- Συμφωνία “Red Line Agreement” :όριζε ποιες εταιρίες θα μπορούσαν να επενδύσουν στα κοιτάσματα της Turkish Petroleum μετά τη διάλυση της Ο.Α.

- Η SOCAL βρίσκει πλούσια κοιτάσματα σε Κουβέιτ και Σαουδική Αραβία (το Κουβέιτ δεν περιλαμβάνονταν στη συμφωνία)
- 1938:συνεργασία SOCAL-Texaco -> συμφωνία που περιελάμβανε τη Σ.Α. -> ίδρυση CASOC (California Arabian Standard Oil Co.) -> αποτέλεσε βάση για τη μετέπειτα δημιουργία της ARAMCO.
- Εντωμεταξύ το καρτέλ αποδεικνύεται ιδιαίτερα επικερδές και οι εταιρίες που το αποτελούν , εφόσον ελέγχουν τον πυρήνα του καπιταλιστικού συστήματος αρχίζουν να ασκούν και πολιτική επιρροή!

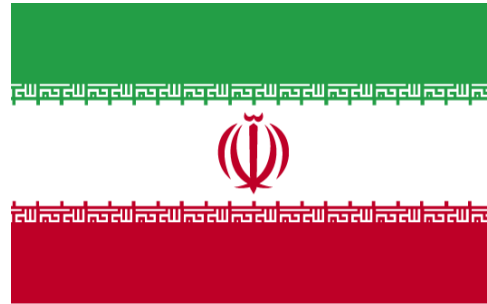
- Στα τέλη της δεκαετίας του 30' παρατηρείται μια μετατόπιση του «κέντρου βάρους» από το δυτικό ημισφαίριο στον Περσικό Κόλπο (και μετά τις εθνικοποιήσεις σε Μεξικό-Βενεζουέλα)

- Εκεί οι εταιρίες αλλού βρίσκουν «εύφορο» έδαφος (Νότος) , και αλλού τα πράγματα είναι δυσκολότερα (Ιράν – Ιράκ)
- Ωστόσο πάντα έπαιρναν αυτό που ήθελαν , ακόμη και με τη χρήση βίας!

Η περίπτωση του Ιράν

- Οι εντάσεις μεταξύ Βρετανίας- Ιράν ξεκίνησαν από νωρίς
- Σε μια διεκδίκηση αποζημίωσης της Anglo-Persian για έναν κατεστραμμένο αγωγό το Ιράν αντιδρά και αποκαλύπτεται πως η εταιρία δεν φερόταν καθόλου δίκαια προς την Τεχεράνη
- Πιέσεις APOC σε βρετανική κυβέρνηση

- 1921: Πραξικόπημα στο Ιράν-> στην εξουσία ο Reza Khan
- Reza : Ισότητα και μεγαλύτερες διεκδικήσεις από την APOC
- 1932: Η εταιρία ρίχνει απροειδοποίητα τα δικαιώματα που πλήρωνε στο ¼ της προηγούμενης χρονιάς λόγω της κρίσης του '29.
- Οργισμένη αντίδραση του Reza
- Η κατάσταση πλέον περνά στα χέρια της βρετανικής κυβέρνησης που απειλεί με επέμβαση αν δεν βρεθεί λύση -> ο σάχης υποκύπτει στις πιέσεις

2 σημαντικές όψεις

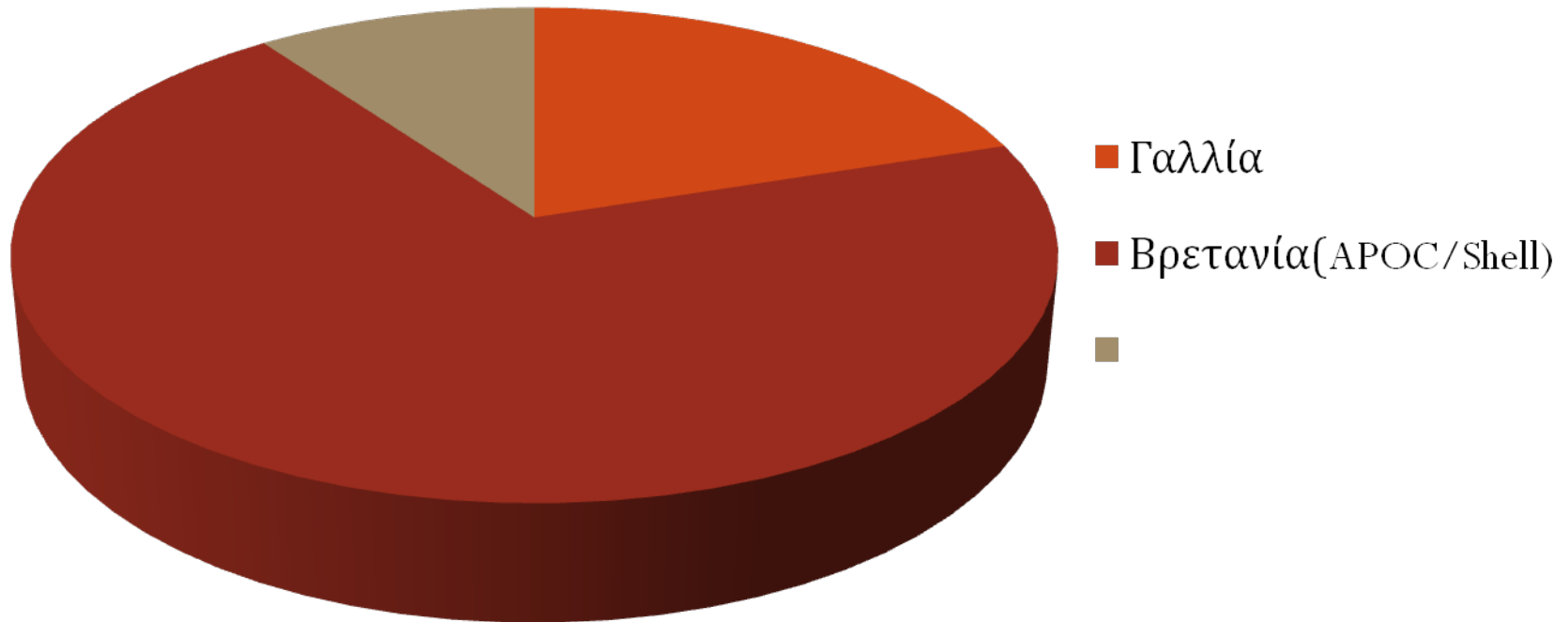
1. Τα ζητήματα πετρελαίου ξεφεύγουν πλέον από τον έλεγχο των εταιριών – εμπλέκονται κυβερνήσεις
2. Γίνεται εμφανής η ευπάθεια του παραγωγού απέναντι στις πανίσχυρες εταιρίες και στις κυβερνήσεις

Η περίπτωση του Ιράκ

- Διαμάχες μεταξύ απλού λαού και ηγετών (βρετανόφιλοι)
- Οι Βρετανοί διόρισαν το βασιλιά Feisal για να μπορούν να ελέγχουν την εκμετάλλευση του πετρελαίου
- Απειλή για τους Βρετανούς: οι φυλές.(νότια: σιιτικές φυλές- βόρεια: Κούρδοι)
- Οι Βρετανοί για να ελέγχουν την περιοχή χρησιμοποίησαν τη RAF (απειλή βομβαρδισμού των εκτάσεων)
- Βρετανοί: παροχή γης σε αρχηγούς των φυλών (άνδρες των Βρετανών) -> απέκτησαν δύναμη
- Σημείωση: Αν και την περίοδο του βρετανικού ελέγχου , το Ιράκ ήταν το πλουσιότερο κοίτασμα πετρελαίου παγκοσμίως , αντιμετωπίζονταν σαν μια πολύ φτωχή χώρα!!!

Αρχική συμφωνία για το Ιράκ

Κέρδη

- Turkish Petroleum Company(TPC) -> Iraq Petroleum Company(IPC)
- Νέες διαπραγματεύσεις
- Το μόνο που καταφέρνει το Ιράκ είναι να λαμβάνει δικαιώματα για την εκμετάλλευση , αλλά όχι ποσοστά από τα κέρδη
- * σε ένα βαθμό οι χώρες σίγουρα ήταν θύματα εκμετάλλευσης από τις εταιρίες
- Ο τρόπος που δρούσαν οι εταιρίες θα φάνταζε «εγκληματικός» και γι αυτό όλες οι πληροφορίες ήταν αυστηρά απόρρητες(ούτε οι αρχηγοί των κρατών γνώριζαν λεπτομέρειες).Άλλωστε μην ξεχνάμε ότι το καρτέλ στις ΗΠΑ είναι παράνομο.
- Οι ηγέτες γνώριζαν πως οι εταιρίες κερδοσκοπούσαν σε βάρος τους, όμως δεν μπορούσαν να κάνουν κάτι γι αυτό
- Αιτία πολλών κρουσμάτων βίας(κυρίως στο Ιράκ)

ARAMCO

- SOCAL-Texaco (CASOC): Βρίσκουν τεράστιες ποσότητες στη Σαουδική Αραβία οι οποίες βέβαια αν έβγαιναν στην αγορά θα την αποσταθεροποιούσαν(σύγκρουση με καρτέλ)
- Πρόταση CASOC στην κυβέρνηση των ΗΠΑ για αγορά του πετρελαίου -> άρνηση Ρούσβελτ
- Οι προτάσεις που έγιναν από τον Harold Ickes για αγορά της CASOC από την κυβέρνηση , αλλά και πρόταση του State Department για συνεργασία με Αγγλία για τη δημιουργία ενός διεθνούς καρτέλ , τελικά ναυάγησαν.
- Και ενώ επρόκειτο η αγορά να κατακλυστεί από το «νέο» πετρέλαιο του Κόλπου, τον Οκτώβριο του 1946 η Jersey και η Socony ζητούν από τη Βρετανία την ακύρωση του Red Line Agreement και την πιέζουν να δεχθεί.

- Εφόσον πλέον η συμφωνία δεν ισχύει, το 1947 η Socony και η Jersey αγοράζονται από την CASOC και γίνονται τμήμα της ARAMCO , της επικερδέστερης και ισχυρότερης πετρελαϊκής εταιρίας όλων των εποχών
- ΗΠΑ: Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου συνειδητοποίησαν πλήρως την αξία του πετρελαίου , και εφόσον η Νότιος Αμερική «έβγαινε σιγά σιγά από το παιχνίδι» , ο Περσικός Κόλπος άρχισε να κεντρίζει το ενδιαφέρον τους.

Κεφάλαιο 3

- Τέλη 40' – μέσα 50' : τεράστια δύναμη στο καρτέλ
- Κυβερνήσεις: ευνοϊκές πολιτικές προς τις εταιρίες
- Βρετανία: μετά το τέλος του πολέμου βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση -> πολιτική προστατευτισμού
- 1949: υποτίμηση στερλίνας -> μείωση συναλλαγών με δολάρια
- Φόβος ΗΠΑ για Σαουδική Αραβία
- Συμφωνία τελικά ΗΠΑ - Βρετανίας

Σαουδική Αραβία

- State Department: Αποφασίζει να αφήσει τους ανεξάρτητους να δράσουν στην περιοχή
- ARAMCO: προκειμένου να το εμποδίσει προσφέρει στον βασιλιά Aziz συμφωνία 50/50(έτσι γλιτώνει τους φόρους στις ΗΠΑ και διατηρεί ψηλά τα κέρδη
- Το State Dpt. Τελικά δέχεται τη συμφωνία
- !!! Κλασικό παράδειγμα βοήθειας της κυβέρνησης προς εταιρία
- 1950: με τον αγωγό της ARAMCO από τον κόλπο στο Λίβανο , η Σαουδική Αραβία γίνεται το επίκεντρο του «πετρελαϊκού κόσμου»

Επιστροφή του κινήματος Anti-Trust(ΗΠΑ)

- Μετά την κρίση: μεγάλα προβλήματα για τις μικρές εταιρίες - >ελάχιστες πιθανότητες επιβίωσης -> αντιδράσεις -> κύριος στόχος οι πετρελαϊκές εταιρίες
- Μεγαλύτερη απειλή για τις εταιρίες: η έκθεση της FTC “The Report to the Federal Trade Commission on the International Petroleum Cartel” χάρη στην οποία γνωρίζουμε τον τρόπο που δρούσε το καρτέλ.
- Μετά το τέλος του πολέμου , οι Αμερικανοί ήταν έτοιμοι για επίθεση στη «Μεγάλη Βιομηχανία» , ωστόσο το καρτέλ κατάφερε να αντέξει.

Ιράν

- Βρετανία: Κυβέρνηση Labour : κρατικοποιήσεις -> βαριά φορολογία στην ΑΙΟΚ (Anglo-Persian -> Anglo-Iranian) -> το Ιράν (αξιοθρήνητη οικονομική κατάσταση) αρχίζει να χάνει.
- Κατά τον πόλεμο: καθαίρεση του Reza -> στο θρόνο ο γιος του Mohammed Reza
- Θέλησε να εκσυγχρονίσει τη χώρα -> ζήτησε βοήθεια από Αμερική
- Αντίθεση κληρικών και εμπόρων
- Σύγκρουση με εθνικιστές και παραδοσιακούς
- Τελικά από τις διαπραγματεύσεις αποκόμισε τη συμφωνία να παραδίδεται το μέρισμα κάθε χρόνο και όχι στο τέλος του συμβολαίου όπως ίσχυε.

Mosadeq

- Mosadeq : αρχηγός εθνικιστών (National Front) -> 8 βουλευτές στις εκλογές
- Υποστήριζε θέση ουδετερότητας και αυτόνομη διαχείριση του πετρελαίου
- 1951: ενώ είχε μαθευτεί η συμφωνία της Σ.Α με την ARAMCO και η κατάσταση ήταν τεταμένη αναλαμβάνει πρωθυπουργός(ουσιαστικά όμως είχε μεγαλύτερη επιρροή και από το σάχη)
- Απόφαση για εθνικοποίηση της AIOC(τεράστια απειλή για το καρτέλ)
- Αντίδραση Βρετανίας: εμπάργκο στο Ιράν
- ΗΠΑ: στέλνουν εκπρόσωπους για να πείσουν τον Mosadeq να μείνει εκτός του καρτέλ -> άρνηση
- Ωστόσο με την κίνηση του αυτή ήρθε ταυτόχρονα αντιμέτωπος με όλες τις εταιρίες του καρτέλ που βέβαια δεν ήθελαν να τον δουν να καθορίζει τις τιμές.

Ιράκ

- 1958: επανάσταση στο Ιράκ – αρχηγός: Abdul Qarim Qasim -> ευνοϊκά μέτρα προς το λαό(μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα) -> αυξημένη δημοτικότητα
- Διεκδικήσεις από τις εταιρίες της IPC -> άρνηση εταιριών
- Δεκέμβριος 1961: ζητά πίσω το 95% των ανεκμετάλλευτων εκτάσεων(κίνηση κοντά στην εθνικοποίηση)
- Ξεσπάσματα αναταραχών από τις φυλές στο βορρά(κατηγορίες υποκίνησης από Βρετανούς)
- 1963: πραξικόπημα από το κόμμα Ba'th -> ανατροπή Qasim
- Οι Ba'thists αφού βρέθηκαν στην εξουσία χρησιμοποιούσαν εκτεταμένα βία - > αντιδράσεις από το λαό

- Η Αμερική τελικά «τα βρίσκει» με το καρτέλ, γεγονός που προκαλεί μανιώδη αντίδραση στη Τεχεράνη
- 1952: Η Βρετανία διακόπτει τις διπλωματικές σχέσεις με το Ιράν.
- Αλλαγή κυβερνήσεων: α) ΗΠΑ: Eisenhower
β) Βρετανία: Churchill
- Οι Βρετανοί πλησιάζουν τη CIA για να ρίξουν τον Mosadeq
- Kermit Roosevelt: τα καταφέρνει με τη 2^η προσπάθεια αφού δωροδόκησε τμήμα του ιρανικού στρατού -> ο Mosadeq συνελήφθη -> τέλος κρίσης κρατικοποίησης
- Μετά το τέλος της κρίσης τα μέλη του καρτέλ συναντώνται στο Λονδίνο και αποφασίζουν τη δημιουργία μιας «κοινοπραξίας» για την περιοχή του Ιράν(AIOC, Shell, 5 αμερικανικές εταιρίες και η γαλλική Compagnie Francaise des Petroles)
- Ιράν: 50/50 -> έχασε όλη του την ισχύ!

- Επιστροφή αρχικά εδαφών στην IPC
- Έπειτα όμως ακολουθούν εχθρική πολιτική προς τις εταιρίες ως αντίποινα προς τη Δύση επειδή είχε πάρει το μέρος του Ισραήλ στον Αραβο-ισραηλινό πόλεμο του '67.
- Εθνικοποίηση εδαφών(1972) ->εξουδετέρωση εταιριών - >πολλαπλασιασμός τιμής
- Σημείωση: Οι ΗΠΑ για να διατηρούν σταθερή την αγορά «έλεγχαν» τον Κόλπο (αύξηση/ μείωση παραγωγής)
- ΗΠΑ: με τα νέα δεδομένα οι εταιρίες του καρτέλ χάνουν συνεχώς ενώ κερδίζουν οι ανεξάρτητες ->αναπόφευκτη η μείωση τιμής

The OPEC Revolution

- OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries): ένα είδος καρτέλ παραγωγών
- Εμπνευστές: Perez Alfonso – Abdullah Tariki
- Χώρες OPEC: Βενεζουέλα , Ιράν , Ιράκ , Κουβέιτ , Σαουδική Αραβία
- Δεκέμβρης 1970:συνάντηση χωρών στη Βενεζουέλα
- Σταδιακά ο έλεγχος καθορισμού της τιμής περνά από τις εταιρίες στους παραγωγούς
- 1973:πλήρης καθορισμός τιμής από OPEC -> αύξηση 300%
- Κατάρρευση συστήματος -> αλλαγή ισορροπιών ->πρόβλημα για ΗΠΑ
- Μάιος '73: προειδοποίηση βασιλιά Feisal στην ARAMCO για τον 4^ο αραβο-ισραηλινό πόλεμο -> η κυβέρνηση Νίξον δεν βοηθά τις εταιρίες

Κεφάλαιο 5

- ΗΠΑ: ειδικές σχέσεις με Σαουδάραβες (ισχυρότεροι ανάμεσα στους παραγωγούς) καθώς τους είχαν ανάγκη -> τους συμπεριλαμβάνει στο διεθνές αμυντικό σύστημα -> τους πουλά υπερσύγχρονα όπλα
- Σαουδική Αραβία: ανασυγκρότηση κοινωνίας με βοήθεια ΗΠΑ ->εσωτερικές συγκρούσεις
- Διαμάχες και στο εσωτερικό του ΟΡΕC ως προς την τιμή(Σ.Α – Ιράν)
- ΗΠΑ: εφόσον οι Βρετανοί είχαν αποχωρήσει και οι εταιρίες πλέον φαινόταν να «συμμαχούν» περισσότερο με τη Ριάντ παρά με την Ουάσινγκτον , έπρεπε να βρουν κάποιον να «φυλάει» την περιοχή. (Ιράν)
- Σημείωση: η περιοχή μέχρι το '72 ήταν σχετικά αδιάφορη για τις ΗΠΑ . Αυτό όμως αλλάζει καθώς υπάρχει μεγάλη ζήτηση για τα αμερικανικά όπλα

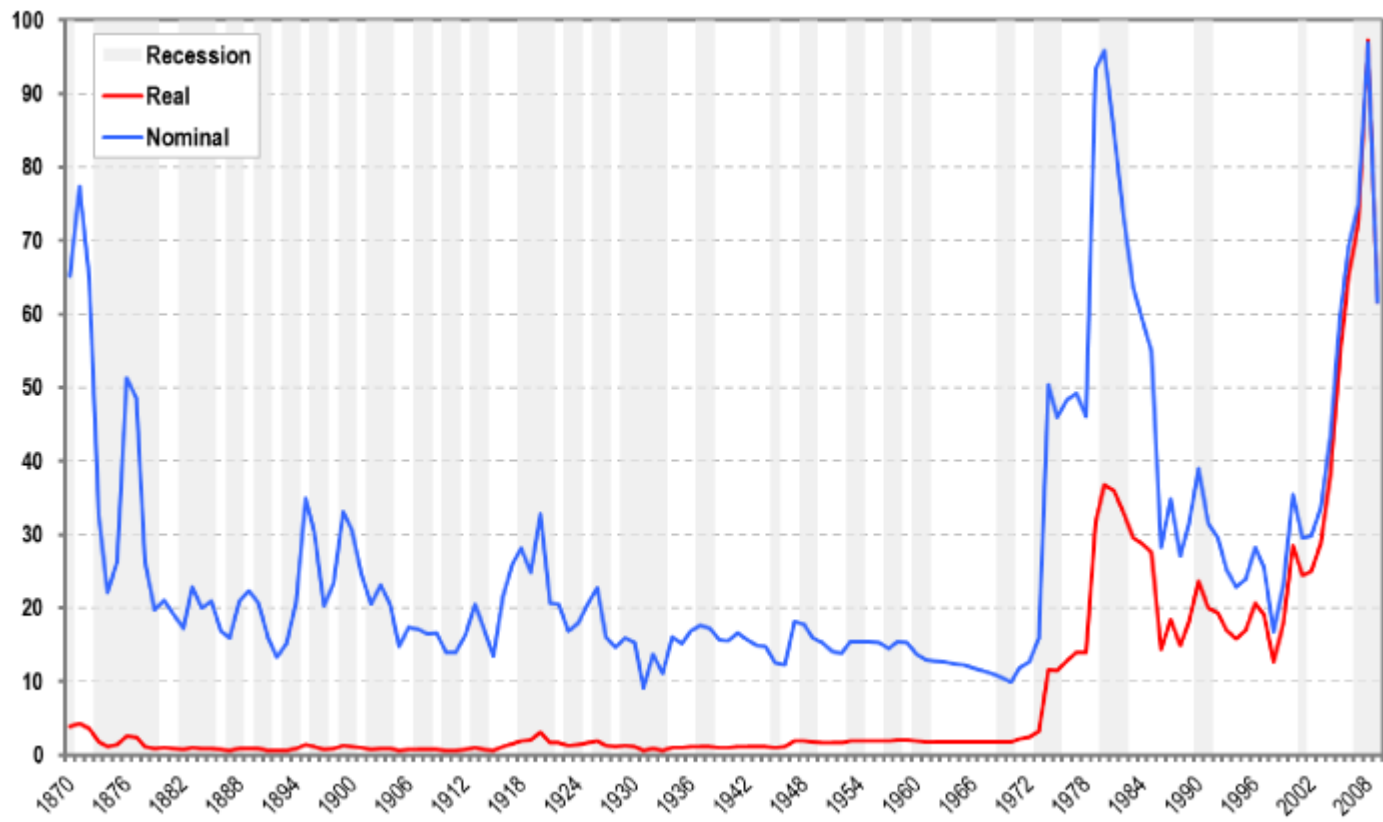

Ιράν

- Ιράν: Ο σάχης ζητά από τη κυβέρνηση Νίξον μεγάλο αριθμό υπερσύγχρονων όπλων.
- Όμως : Ο στρατός του Ιράν ήταν σχετικά αδύναμος και υπήρχαν προειδοποιήσεις από αμερικανούς στρατηγούς ότι δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα όπλα.
- Το Ιράκ αρχίζει να αισθάνεται απειλή και προχωρά σε παρόμοια κίνηση
- Ο Κόλπος μετατρέπεται σε «αποθήκη» όπλων
- Μετά από ένα αποτυχημένο πόλεμο των Κούρδων στο Ιράκ(υποκινούμενος από Ιράν , Ισραήλ , ΗΠΑ) το 1975 έρχεται μια απροσδόκητη εξέλιξη -> συμφωνία Ιράν – Ιράκ (κοινές οικονομικές πολιτικές) για όσο ο σάχης ήταν στην εξουσία.
- Σάχης: είχε δημιουργήσει μεγάλο κύμα δυσαρέσκειας στο λαό(δεδομένης και της εχθρότητας προς τους Αμερικανούς) καθώς εξάντλησε την οικονομία για αγορά όπλων
- 1978: Η Ουάσινγκτον ζητά μείωση τιμής -> εκθρόνιση σάχη

- Μετά την εκθρόνιση του σάχη ένα νέο λιτό και βασισμένο στη θρησκεία(σιιτική) καθεστώς ανεβαίνει στην εξουσία = Κομεινί
- Ωστόσο η εκθρόνιση του σάχη πυροδότησε ένα πολύ σημαντικό γεγονός , τη λεγόμενη «δεύτερη πετρελαϊκή κρίση» -> κατακόρυφη άνοδος των τιμών (40\$ από 12\$ η και παλαιότερα 3\$)
- Ο Κομεινί ακολούθησε επιθετική πολιτική απέναντι σε Ιράκ και Μπάαθ -> προχωρά ξανά σε ξεσηκωμό των Κούρδων εναντίον του Ιράκ , αθετώντας έτσι τη συμφωνία του '75
- Ιράκ: (έχοντας και το γεωπολιτικό φόβο – μόνο 16 χλμ. διέξοδος στον Κόλπο) τον Σεπτέμβριου του 1980 κηρύττει επίσημα τον πόλεμο!!!

The Invasion

- Το Ιράκ , μετά την εισβολή δεν θέλησε να προχωρήσει σε ολοκληρωτικό πόλεμο.
- Ενώ έχει πετύχει τις στρατηγικές του επιδιώξεις , σταματά τις επιχειρήσεις
- Όμως οι τακτικές του Ιράν αρχίζουν να αποδίδουν και το 1982 το Ιράκ επιστρέφει στα σύνορα με σοβαρές απώλειες
- Ο συγγραφέας αποδίδει την αποτυχία στην ανωριμότητα του κινήματος μπάαθ
- Παρόμοια ανωριμότητα έδειξαν και οι Ιρανοί , καθώς ο Κομεινί θέλησε να ελευθερώσει την Ιερουσαλήμ
- Διάρκεια πολέμου: 8 χρόνια
- 1984: αλλαγή στάσης των ΗΠΑ -> παίρνουν το μέρος του Ιράκ
(πρόφαση το γεγονός ότι δεν θα επέτρεπαν τους Ιρανούς να προτρέπουν τους Σίίτες του Λιβάνου να σκοτώνουν αμερικανούς στρατιώτες)

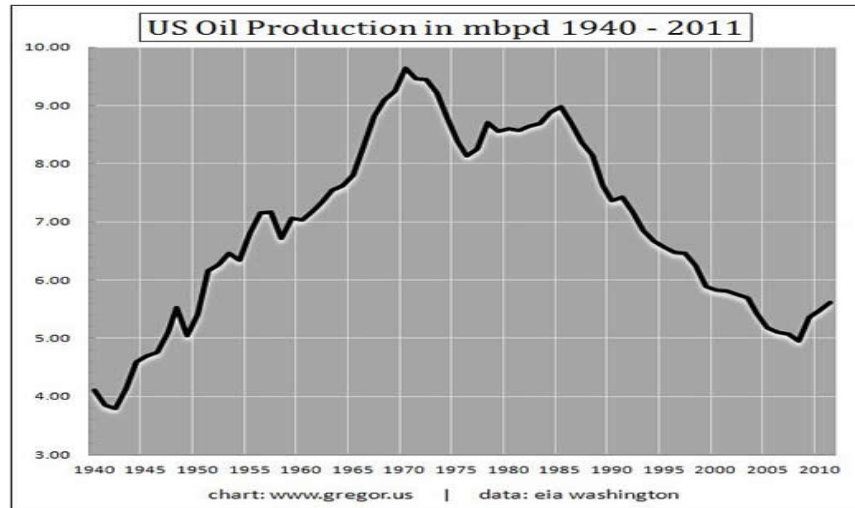
Oil

- 1981: Ο ΟΡΕC αντιμετωπίζει για πρώτη φορά τόσο μειωμένη ζήτηση
- Λόγοι: α) αύξηση τιμών (1979)
β) πολιτικές «διατήρησης» του πετρελαίου από τις υπόλοιπες χώρες
- Νέες εκτάσεις στο «παιχνίδι» : Βόρεια Αλάσκα , Βόρεια Θάλασσα
- Οι μεγάλες εταιρίες που με τις υψηλές τιμές δεν είχαν κέρδος (αντίθετα με τον ΟΡΕC) πιέζουν τη Βρετανία (η οποία έλεγχε τη Βόρειο Θάλασσα).
- Τελικά συμφωνία ΟΡΕC –Βρετανίας για οριακή μείωση των τιμών

- Η πίεση αποδίδει καρπούς και η Βρετανία παραιτείται από τη διαμόρφωση των τιμών (διάλυση της British National Oil Co.)
- Και ενώ η Σ.Α. αναλαμβάνει να ελέγχει την παραγωγή εντός του OPEC αρχίζει ένας πόλεμος τιμών
- Η Σ.Α. Υιοθετεί τη στρατηγική «market share» και όλες οι μεγάλες εταιρίες αγοράζουν πετρέλαιο από αυτή (λόγω υψηλής τεχνολογίας)
- Αντιδράσεις άλλων χωρών OPEC (κυρίως Ιράν)
- Η στρατηγική αυτή οδηγεί στην «Τρίτη Κρίση» -> αντίθετο αποτέλεσμα -> κατακόρυφη πτώση τιμών

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ σε ΗΠΑ

- Μειονεκτήματα αλλά και πλεονεκτήματα
- Έμφαση στα μειονεκτήματα -> η Αμερική αρχίζει να γίνεται εξαρτημένη από το ξένο πετρέλαιο , ενώ η εγχώρια βιομηχανία «πέθαινε». -> ενδυνάμωση OPEC

- Ο Reagan και ο αντιπρόεδρος George Bush πίστεψαν ότι μπορεί να είχε επιπτώσεις στην εθνική ασφάλεια
- Επίσης: εξαιτίας του πολέμου τιμών , οι χώρες εκτός του OPEC παίρνουν το μέρος του. Η Θάτσερ αναγκάζεται να λήξει τον πόλεμο.
- 3^ο σοκ: καθαρή νίκη της Σαουδικής Αραβίας.

1987

- A) το Ιράκ χτυπά “καταλάθως” το αμερικανικό πλοίο “Stark” με πύραυλο -> πλήθος αντιδράσεων στις ΗΠΑ

- B) μεγάλες εντάσεις μεταξύ Σαουδικής Αραβίας – Ιράν όταν η αστυνομία της Σ.Α. σκοτώνει 400 Ιρανούς που διαδήλωναν έξω από τη Μέκκα
- Κίνδυνος συμμετοχής Σ.Α. – Κουβέιτ στον πόλεμο εναντίον του Ιράν
- Επίσημη παρέμβαση των ΗΠΑ στον Περσικό Κόλπο , φοβούμενοι την αποσταθεροποίηση της κατάστασης στην περιοχή και τις τεράστιες συνέπειες που θα είχε αυτό παγκοσμίως.

Κεφάλαιο 6

- Φεβρουάριος 1986: παραβίαση γραμμών του Ιράκ από το Ιράν
- Ιράκ: από άμυνα σε επίθεση
- Νοέμβριος: αποκαλύπτονται οι μυστικές συμφωνίες ΗΠΑ – Ιράν -> αίσθημα προδοσίας στο Ιράκ -> αναζήτηση στρατιωτικής λύσης (πράγμα που ήθελε να αποφύγει η Ουάσινγκτον)
- Εντωμεταξύ: η εμπορία όπλων έχει εξελιχθεί σε πολύ σημαντική επιχείρηση για τις ΗΠΑ στη Μ. Ανατολή μετά το 1986.
- 1987: Το Ιράκ καταφέρνει να αποκρούσει την πιο κρίσιμη επίθεση του Ιράν
- Ο πόλεμος έχει ουσιαστικά κριθεί μετά τη μάχη της Karbala V
- Ιούλιος 1988: Οι Ιρανοί ζητούν ειρήνη – τέλος πολέμου

ΗΠΑ

- Ανησυχία σε ΗΠΑ για την έκβαση (επιδίωκαν τη λήξη του πολέμου χωρίς ξεκάθαρο νικητή) -> αρχίζουν να βρίσκουν δικαιολογίες για τον άσχημο τρόπο που χειρίστηκαν την κατάσταση
- Saddam Husein: απορρίπτει την ειρήνη , καθώς θεωρούσε πως το Ιράκ έπρεπε να διασφαλίσει τα κεκτημένα.
- Σεπτέμβριος: Οι ΗΠΑ μπαίνουν επίσημα στο θέμα -> εχθρότητα προς Ιράκ (ισχυρισμοί για χρήση χημικών εναντίον της κουρδικής κοινότητας του)

- Όντως το Ιράκ χρησιμοποίησε χημικά(αέριο μουστάρδας) κατά τον πόλεμο , σε ορισμένες όμως μόνο περιπτώσεις. Άλλωστε αυτό έγινε και από την πλευρά του Ιράν (πόλη Halabja) , ωστόσο μέχρι το '90 πιστεύονταν ότι μόνο το Ιράκ ήταν υπεύθυνο.

The Media Campaign

- 7 Σεπτεμβρίου 1988: ο George Schultz κατηγορεί επίσημα σε συνέντευξη τύπου το Ιράκ για χρήση αερίου εναντίον των Κούρδων -> έλλειψη αποδείξεων
- Μάρτιος 1990: εκθέσεις σχετικά με το Ιράκ σε αμερικανικό και αγγλικό τύπο -> κατηγορίες για κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής -> όλες αποδείχτηκαν αβάσιμες , αλλά κατάφεραν να στρέψουν την κοινή γνώμη εναντίον του Ιράκ
- Οι ΗΠΑ θέλησαν να δείξουν πως η προσέγγιση τους για το Ιράκ ήταν σωστή παρουσιάζοντας το μέσω των εκθέσεων ως «παγκόσμιο κίνδυνο»
- Πρόταση για επιβολή κυρώσεων στο Ιράκ -> άρνηση Bush -> σημαντική εμπλοκή μυστικών υπηρεσιών
- Τα δημοσιεύματα περί Ιράκ δυσχέραιναν τη θέση του απέναντι στις τράπεζες(δεν προχωρούσαν σε δάνεια)
- * το σκηνικό «στήθηκε» από διάφορους με διαφορετικά συμφέροντα

- Ο Saddam και ενώ η χώρα βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση , ζητά από το Κουβέιτ την παραχώρηση των νησιών Bubiyan και Warbah για να ισχυροποιήσει τη θέση του στον κόλπο.
- Το Κουβέιτ(που πλέον έχει εισβάλει για τα καλά μαζί με τα ΗΑΕ στο παιχνίδι του πετρελαίου) – (πιθανόν υποκινούμενο από τις ΗΠΑ) όχι μόνο αρνείται , αλλά ζητά και πίσω τα χρήματα που έδωσε στο Ιράκ στον πόλεμο! -> εξόργισε τον Saddam -> ζητά πρεσβευτή των ΗΠΑ στη Βαγδάτη
- Ζητά βοήθεια από τη Glaspie για να αποτρέψει το Κουβέιτ και τα ΗΑΕ να κερδοσκοπούν σε βάρος τους και κάνει παράπονα για τον πόλεμο που γίνεται εναντίον του από τα ΜΜΕ.
- Η Glaspie ισχυριζόμενη πως δεν μπορεί να κάνει κάτι ουσιαστικά του δίνει το «πράσινο φως» για εισβολή στο Κουβέιτ.

- Εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ
- Κατάρρευση του παγκόσμιου πετρελαϊκού συστήματος (μια χειρότερη εκδοχή του 1973 καθώς δεν υπήρχε προειδοποίηση)
- Πλήρης σύγχυση σε παγκόσμιο επίπεδο (πτώση τείχους Βερολίνου – 1989 -> ο ψυχρός πόλεμος οδεύει προς το τέλος του)
- 1991: Εισβολή ΗΠΑ στο Ιράκ ως αντίποινα για την εισβολή στο Κουβέιτ (Gulf War ή Operation Desert Storm) -> τεράστιες απώλειες και για τις 2 πλευρές

After the War

- Μετά τον πόλεμο οι ΗΠΑ επιχειρούν να διατηρήσουν χαμηλά τις τιμές (συνεργασία με Σαουδική Αραβία)
  - 1999:οικονομική κρίση στην Ασία -> συνεχής άνοδος τιμών
  - Δυσκολία για αμερικανούς -> δημιουργούνται αντι-αραβικές και αντι-Opec εκστρατείες από τα ΜΜΕ
- ❑ !!! Σύμφωνα με το συγγραφέα ο απώτερος στόχος των ΗΠΑ ήταν να μην αφήσουν το Ιράκ και το Ιράν να ανακάμψουν μετά τον πόλεμο , έτσι ώστε να μη χάσει η Σαουδική Αραβία τον κυρίαρχο ρόλο στον ΟΡΕC της οποίας η πολιτική ευνοούσε ανέκαθεν τις ΗΠΑ και όχι τις χώρες του ΟΡΕC.

Υστερόγραφο

- Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης ουσιαστικά δεν υπήρχε κανένας απειλητικός εχθρός για τις ΗΠΑ.
  - Επιδίωξαν να δώσουν το ρόλο αυτό στο Ιράκ(το οποίο βρισκόταν σε πολύ άσχημη κατάσταση καθώς δεν του επιτρεπόταν να πουλήσει το πετρέλαιο του) για να δικαιολογήσουν τις τεράστιες δαπάνες σε εξοπλισμούς.
  - Συνέχιση προπαγάνδας περί όπλων μαζικής καταστροφής -> οδηγεί τελικά και στον Δεύτερο Πόλεμο στον Κόλπο
- ❑ !!! Η βασική βέβαια δικαιολογία για την εχθρότητα και την προπαγάνδα των ΗΠΑ απέναντι στο Ιράκ είναι η επιθυμία εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων και της πετρελαιοβιομηχανίας της χώρας (ίσως το μεγαλύτερο κοίτασμα παγκοσμίως)...

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

